

ב"ה שיעור בנושא התשובה ע"פ עין אי"ה

עין אי"ה

1

קב. רב ביבי בר אבאי סבר לאשלומינהו לכולהו פרשייתא דכולי שתא במעלי יומא דכיפורי. נראה שחשב שיהיה השלמת מה שחסר מקריאת פרשיות התורה בעיזה"כ, להוראה והערה להזדרז ג"כ בתיקון החסרון האפשרי להיות בכל משך השנה, מקיום התורה ומצותי' ומוסריה הנעלים.

2

קג. ועיניתם את נפשותיכם בתשעה לחודש בערב, וכי בתשיעי מתענין והלא בעשירי מתענין, אלא כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי. תוכן התשובה הוא בשני ענינים: להשיב את אבידת רגשותיו הטובים שנפרצו גזריהם, ולזאת תועיל הפרישות מההנאות החומריות ודרכי העולם, שיתבונן בדרכי המוסר והעבודה ליסר נפשו באהבת השם ית' ויראתו. והשני הוא ההרגל, להתרגל בפועל ללכת בדרכ טובים, שלא להמשך אחר תאותיו שלא כדרך ד'. וזאת התשובה נשלמת ביחוד דוקא בהיותו עסוק בעניני העולם ותאותיו החומריות לפי המדה הנאותה. ובהיותו מתרחק מדרכי העיון וחיי ההתבודדות ובכל זאת לא תסור ממנו תומתו לפרוש מכל דבר שלא כתורה, זאת היא השלמת התשובה, שתוסיף תת כח אל התשובה העיונית לרומם מעלתה. ע"כ עיזה"כ ג"כ מעותד ומוכן הוא לתשובה, אבל תשובתו היא התשובה המעשית ההרגלית, דומה לדברי חז"ל באותו פרק באותו מקום כו'. ע"כ תגמר תשובתו דוקא ע"י אכילה ושתי' והשתתפות בעסקי חומריות, ועכ"ז תהי' הכל כתורה וכמצוה ע"כ כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי, שבזה הוא מרומם ג"כ את תשובתו שבעשירי. כי בהשארת רק עיונית, לא תגיע לתכליתה, כ"א בהצרפה למעשה.

3

10

20

קסו. רב ששת כי כרע כרע כחזירא, כי זקיף זקיף כחויא. הבלדים ישנם בין דרך השלימות של ביעור הרעות הטבעיות מכוחות הנפש, ובין ההתרוממות לחזקה במעלות נשגבות, בין בתואר החיצוני של אופן ההנהגה, בין בהרגשה הפנימית מצד הנפש עצמה איך שמשגת הבלד אלה הענינים. כי דחיית הכוחות הרעים (יעשו) [תיעשה] בהכרח ע"י כוחות טובים המנגדים להם, ובראשם כח הבינה והשופט, והם נדחים שלא מדעת וחשק עצמם, שהרי ברצון הפנימי הטבעי הי' כל כח חפץ להתרחב ולהתחזק. אבל הכוחות הטובים שמוסיפים עז וגבורה מוסיפים הם מעצם כח החיים הנטוע בהם, שמוסיפים אומץ ומתחזקים כיון שבבחירה הטובה מסיר האדם המניעות והמסכים המעכבים מאור הנפש. אמנם בתואר החיצוני, הנה סילוק הרעות, כל מה שימהר האדם לנער מהן חצונו הוא משובה, וברגע אחד יכול האדם לעלות משפל רעות מוחלטות עד רום טהרה וסילוק כל רע, מכח גבורת עז הבינה, שהיא יסוד התשובה הנטועה בנפש. מה שא"כ [בזכיה] אל המעלות הקדושות, שבהן ישנן מדרגות רבות זו למעלה מזו, שצריך תמיד לשמור כח ההדרגה, וכיון שחותם כל המעלות היא דעת ד' ועלי' כבר נאמר "במפלא ממך אל תדרש", ע"כ צריך כל אדם להתנהג בעלייתו בנחת והדרגה, וכ"ה לכל היתרונות הנפשיים. ע"כ כי כרע, שמורה על הכנעת הכוחות הרעים, כרע כחזירא, שנכפף לא מכח החיים שבו, כ"א מכח מכריח הוצה לו, גם לא בהדרגה כ"א בבת אחת. וכי זקיף, שמורה על העלי' והשגת המעלות ויתרונות הקדושה ודעת ד', זקיף כחויא, שנוקף מכח החיים העצמי שבקרבו, ובנחת והדרגה, כדכתיב "וארח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום".

20

עין אי"ה, דינא, פ"ק ט"ו

עין אי"ה, דינא, פ"ק ט"ו

4

אמר רבי חייא בר אבא אמר

רבי יוחנן, כל הנפנה ונוטל ידיו ומניח תפילין וקורא ק"ש ומתפלל מעלה עליו הכתוב כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן, שנא' (תהלים כו) "ארחץ בנקיון כפי ואסובבה את מזבחך ה'". אמר ליה רבא לא סבר לה מר כאילו טבל (א"ל שפיר קאמרת) דכתיב "ארחץ [בנקיון]" ולא כתיב ארחיץ [כפין]: [שם] אמר ליה רבינא לרבא חזי מר האי צורבא מרבנן דאתא ממערבא ואמר מי שאין לו מים לרחוץ [ידיו] מקנח ידיו בעפר ובצרור ובקסמים. א"ל שפיר קאמר, מי כתיב במים, "בנקיון" כתיב כל מידו דמנקי

5

יב. א"ל לא ס"ל מר כאילו טבל. שאינם דברים פרטיים, כ"א טהרה כוללת לכל כוחותיו של האדם, דומה לטבילה הכוללת כל הגוף. מי שאין לו מים מקנח ידיו בצרור כו'. רמו לדבר עיקר טהרת התשובה הוא ע"י המים מי התורה. צמנם מי שאין לו תורה, הוא צריך טהרה של סיגופין ויסורי' ומרירות, נרמזין בצרור וקיסם ועפר וכל מילי דמנקי, היינו פגעי הזמן הקטנים עם הגדולים, כענין אם ת"ח הוא יעסוק בתורה ואם ע"ה הוא ישפיל דעתו.

5

דינא, פ"ק ט"ו

סב. תכלית חכמה, תשובה ומעשים טובים. התשובה היא שלימות מצד עצמה, שהרי נברא האדם חסר ומשתלם הוא ברצון קונו והוא יותר מועיל מאילו נברא שלם. א"כ יש אופן שתיקון של עיוות הוא עולה בדרך יותר נעלה מאילו לא הי' עיוות כלל. וכ"ה בחוה"ל¹ שיש לפעמים שכ גדול מצדיק גמור. וזה ניתן להאמר אפי' למ"ד צדיקים גמורים עדיפי מבע"ת², מ"מ יש שלימות מיוחדת שזו השלימות תשובה דוקא משלימתה. אלא שהדבר שקול אם אותה השלימות שיש לצדיק גמור אינה מכריעה ג"כ את זו השלימות של התשובה. אבל אמתת המצא שלימות כזו הוא נמנע, מאחר שחק התשובה נברא בעולם לשלימות. והנה מה שמוביל את האדם אל שלימותו הוא אמונה וגם חכמה. אמנם ההבדל שביניהן, שהשלימות שאפשר לה להאמונה להגיעו אליה מבלי חכמה, [היא ש]אפשר להיות צדיק גמור, דהיינו שלא ישגה בזה כלל, שהרי תיכף משהתחילה בו קצת דעת הוא ראוי לקבל שלימות האמונה, ותהיינה ג"כ תוצאות האמונה עומדות להועיל, גם טרם התחזקו כוחותיו לפעול מעשים טובים, יוכל עם כ"ז לחשוב מחשבות טהורות, המביאות לו יראת ד' וטוב לב, יוכל מקטנותו מעת הריחו באמונה ע"פ חינוך הורים יראי ד'. אמנם השלימות שאלי' צריך חכמה, והכרת האמונה מבלי הכרה עצמית פנימית מצד החכמה לא תביא אלי', הלא החכמה תבא לאדם רק אחר לימוד, גם אחרי שגיאה, כי אין אדם עומד על ד"ת אלא א"כ נכשל בה³. נמצא שלעולם תבא החכמה לתקן איזה מעוות הקודם. ועוד שהחכמה תבא באדם בהיותו כבר איש מעשה, מוכן למעשים טובים ולא יסתפק במחשבות טובות לבד. א"כ תכלית האמונה תהי' ג"כ להיות צדיק מעקרו לפי הערך שתזיקהו אמונתו לזה, ושיחזיק במחשבות טובות ואמתיות כהנצלו מדעות כוזבות ורעות. אבל תכלית חכמה, היא תשובה של תיקון עיוות שקדם לו קודם שעמד על החכמה, ומעשים טובים, שלברר המעשים הטובים צריך ג"כ חכמה עצמית.

מ"מ א"ה, ג' ננ"ג, כ"כ ד'